

Til konventionens art. 4

Art. 4 indeholder i stk. 1, 2 og 5 konventionens generelle regler om lovvalget i tilfælde, hvor parterne ikke har indgået en (gyldig) lovvalgsaftale. Det grundlæggende princip er, at aftalen er underkastet loven i det land, som den har sin nærmeste tilknytning til, jfr. stk. 1. Dette princip suppleres af bestemmelsen i stk. 2, hvorefter der er formodning for, at aftalen har sin nærmeste tilknytning til det land, hvor den part, som skal præstere den for aftalen karakteristiske ydelse, har sin bopæl (eventuelt hovedsæde eller forretningssted). Stk. 5 indeholder blot en understregning dels af, at stk. 2 ikke finder anvendelse, hvis den for aftalen karakteristiske ydelse ikke kan bestemmes, dels af, at stk. 2 – ligesom særreglerne i stk. 3 og 4 – alene er en formodningsregel.

De nævnte generelle regler finder inden for konventionens område anvendelse på alle typer af aftaler, for hvilke der ikke er givet særregler i konventionen. Sådanne særregler findes i art. 4, stk. 3 (aftaler vedrørende fast ejendom), art. 4, stk. 4 (aftaler om transport af gods), art. 5, stk. 3 (visse forbrugeraftaler) samt art. 6, stk. 2 (arbejdsaftaler). Blandt disse er art. 4, stk. 3, art. 4, stk. 4, og art. 6, stk. 2, udformet som formodningsregler. Art. 5, stk. 3, om visse forbrugeraftaler er således konventionens eneste faste lovvalgsregel.

Stk. 1 i art. 4 fastslår med henvisningen til loven i det land, hvortil aftalen har sin nærmeste tilknytning, at konventionens grundprincip er den såkaldte »individualiserende metode«. Også gældende dansk ret må siges at bygge herpå, når bortses fra de relativt få faste lovvalgsregler, der findes i lovgivningen, eksempelvis i 1964-loven om internationale løsøre køb. I den individualiserende metode ligger, at ikke noget enkelt tilknytningsmoment anses for eneafgørende, men at domstolen i hvert enkelt tilfælde skal tage hensyn til samtlige relevante omstændigheder med henblik på at fastslå, til hvilket land aftalen ud fra en samlet vurdering har sin nærmeste tilknytning, jfr. også formuleringen af stk. 5. Den individualiserende metode overlader således en vidtgående skønsmæssig beføjelse til domstolene ved afgørelsen af, hvilken lov der skal anvendes på aftalen.

I art. 4, stk. 1, sammenholdt med art. 3, stk. 1, ligger også, at domstolen ikke kan træffe sin afgørelse ud fra en formodning om, hvad parterne ville have aftalt, hvis de havde overvejet lovvalgsspørgsmålet i forbindelse med aftalens indgåelse (den såkaldte »hypotetiske partsvilje«).

Stk. 1, 2. pkt., indeholder en hjemmel for domstolen til undtagelsesvis at anvende forskellige love på forskellige dele af den samlede kontrakt. Det har været tanken, at denne adgang til opdeling kun skal anvendes i sjældne tilfælde, hvor de forskellige dele af aftalen klart lader sig adskille, og hvor hver del har en særlig nær tilknytning til hvert sit land. Det fremgår af formuleringen, at en domstols adgang til at foretage opdeling er snævrere end parternes adgang i medfør af art. 3, stk. 1.

Den individualiserende metode giver ikke megen vejledning som positiv rettesnor for, hvilken lov der skal anvendes på en konkret aftale. For at give domstolene en yderligere vejledning og for at skabe større forudselighed for parterne har man derfor suppleret stk. 1 med formodningsreglen i stk. 2, der som nævnt omfatter alle ikke særligt regulerede aftaletyper. Efter denne bestemmelse gælder der en formodning for anvendelse af loven i det land, hvor den part, som skal præstere den for aftalen karakteristiske ydelse, har sin bopæl, eller, hvis det drejer sig om en juridisk person, sit hovedsæde. Indgår vedkommende part aftalen som led i sin forretningsvirksomhed – hvilket vil være den praktiske hovedregel – gælder formodningen loven i det land, hvor forretningsstedet er beliggende. Har vedkommende part flere forretningssteder, anses hovedforretningsstedets beliggenhed for afgørende, medmindre det er aftalt, at ydelsen skal erlægges fra et andet forretningssted, i hvilket fald dettes beliggenhed er afgørende.

De fleste gensidigt bebyrdende aftaler går ud på, at der skal præstere en ydelse, som består i andet end penge, mod et vederlag i penge. I disse tilfælde må den ydelse, der består i andet end penge, anses for den karakteristiske. For de øvrige aftaletyper kan det derimod være umuligt eller vanskeligt at afgøre, hvad der skal anses for den karakteristiske ydelse. Som eksempler kan nævnes bytteaftaler og forlagskontrakter. Hvis retten finder, at den karakteristiske ydelse ikke kan bestemmes, skal den se bort fra formodningen i stk. 2, jfr. stk. 5. Herefter må lovvalget ske alene på grundlag af den individualiserende metode, jfr. stk. 1.

For købs vedkommende er formodningsreglen i stk. 2 i overensstemmelse med hovedreglen i 1964-lovens § 4, stk. 1, om anvendelse af sælgers lov. Også for de øvrige aftaletypers vedkommende vil stk. 2 i de fleste tilfælde føre til resultater, som er i god overensstemmelse med det, som er antaget i den foreliggende danske litteratur og – sparsomme – retspraksis. Dette gælder eksempelvis for forsikringsaftaler, handelsagenturaftaler og eneforhandlingsaftaler, hvor stk. 2 fører til en formodning for